

лучшим примером. Эти меры по реализации не всегда успешны, они являются обычным противовесом опытов в этой области. Опыт показывает, что если реформам предоставить шанс, то многие составляющие компоненты появятся объективно. Например, определение только новых материалов или учебных планов является недостаточным. Сюда должны быть включены также другие методологии, другие организационные аспекты и дидактические ключевые идеи.

Отмечается, что другие аспекты в этом процессе заключаются в том, как уточнить и сформулировать цели учебной программы, отразить преимущества и предпосылки и описать ее с позиции учителей. В связи с этим содержание и практическое оформление учебного плана очень помогают учителям ускорить осмысления учащимся конкретных указаний и примеров и устранить их тревожность.

Инновации являются наиболее эффективными и достижимыми, когда учащиеся вовлечены в процесс разработки осмысления. Различные виды деятельности, в том числе промежуточные сессии, внутришкольные конференции, интернет-опросы, должны быть усилены и проводиться в ходе общего развития. Целью этих мероприятий является обучение учителей преодолению эффекта первичности, предоставление им необходимой информации о текущем состоянии развития и интеграция их в процесс общего образовательного развития.

Также отмечается, что в равной степени сбалансированная система обучения может мешать положительным воздействиям внешних факторов и решению внутриорганизационных проблем. Ослабление процессов изменения приводит к неудовлетворенности учебной работой учеников школы, и определенные ситуации или события больше не считаются терпимыми или полезными. Эти психические состояния или их последствия (например, неудача учащихся, необученных, родительская опека) могут привести к изменению образовательного процесса.

Динамическое развитие должно быть настолько интенсивным, что и другие учителя должны быть вовлечены в инновационный процесс обучения, так как они могут вводить новшества в свой личный опыт. В то же время администрация школы должна оказывать поддержку инициативному персоналу в обязательном порядке.

Наконец, есть некоторые трудности, которые возникают в результате дидактического мышления учителей, в то время как самооправданные привычки подвергаются воздействию и сильному влиянию и постепенно изменяются. Ввиду всего этого можно сделать вывод, что инновации присваиваются долгосрочным временным горизонтам, разрабатываемым с долгосрочной терпимостью, значительной поддержкой, вдохновением и примерами нового дидактического мышления.

Ключевые слова: инновация, школа, учебное заведение, учебный план, учителя, инновационные проекты.

УДК 373.3.091.64:305 (045)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.2>

Байдюк Н. В., Здір Д. Р.

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПЕРШОГО КЛАСУ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ”

Розкрито методика та результати гендерного аналізу підручників для першого класу з інтегрованого курсу “Я досліджую світ”. У процесі аналізу враховано: кількісну диспропорцію представлення осіб обох статей, зображення чоловіків /жінок переважно в стереотипних гендерних ролях, сегрегацію і поляризацію за ознакою статі, передачу загальнолюдських цінностей виключно через образ чоловіка, використання гендерно чутливої мови, наявність /відсутність сексизму. Здійснений аналіз дав можливість встановити у досліджуваних підручниках наявність гендерних стереотипів, що мають негативний вплив на соціалізацію дітей, їх професійну та особистісну самореалізацію в майбутньому. Основними рекомендаціями щодо покращення змісту підручників є: усунення диспропорції представленості обох статей, зміна стереотипних зображень нестереотипними, приділення повноцінної уваги ролі жінок у суспільному житті.

Ключові слова: антидискримінаційна експертиза підручників, гендерний аналіз, підручники для початкової школи, гендерна дискримінація, гендерна соціалізація, гендерний стереотип.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти, серед ключових компетентностей випускника Нової української школи – громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини. Тому серед важливих завдань реформування системи освіти – виховати особистість, яка усвідомлює рівні права і можливості, поважає індивідуальні особливості інших осіб, уміє діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних із різними проявами дискримінації.

З метою відповідності підручників для 1 класу чинному законодавству та недопущення проявів дискримінації, Міністерством освіти і науки України запроваджено конкурсний відбір проектів підручників для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 02.04.2018 р. № 310). Зокрема, антидискримінаційна експертиза – це аналіз оригінал-макетів підручників стосовно наявності в текстових та позатекстових матеріалах проявів дискримінації за захищеними ознаками (раса, колір шкіри, політичні, релігійні чи інші переконання, стать, вік, інвалідність, етнічне та соціальне походження, мова тощо) у формі стереотипів, ксенофобії, ейджизму, андро- та етноцентризму, сексизму та надання рекомендацій щодо їх усунення.

Таким чином, одним зі складників антидискримінаційної експертизи є гендерний аналіз – процес оцінки різного впливу, спричиненого змістом підручників на учнів та учениць. Завдання гендерного аналізу – розкрити наслідки проявів гендерного дисбалансу, стереотипізації, примусової гендерної сегрегації, андроцентризму, сексизму для обох статей та виробити рекомендації щодо удосконалення змісту підручників з метою запобігання негативному впливу на гендерну соціалізацію учнів та гендерні взаємини в суспільстві загалом.

Доцільність гендерного аналізу підручників обґрунтовано в наказі Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України “Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту” від 10.09.2009 р. № 839 та в проєкті Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти “Освіта: гендерний вимір – 2021”.

Інтегрований курс “Я досліджую світ” належить до предметів, що забезпечують розуміння оточуючої дійсності, тому підручник із цього предмету має винятково важливе значення у формуванні особистості дитини. Оскільки дійовими особами текстів, вправ, ілюстрацій та інших змістовних компонентів виступають люди або антропоморфні персонажі, учні та учениці сприймають ці образи й за їхньою допомогою формують уявлення про гендерні ролі та гендерні взаємини.

Проблеми шкільної освіти з урахуванням гендерного складника висвітлено у працях Т. Дороніної, В. Кравця, О. Луценко, О. Петренко, Л. Столярчук та ін. Методику гендерного аналізу підручників активно розробляють О. Малахова, О. Марущенко, Т. Дрожжина тощо. Гендерний аналіз шкільних програм, підручників, посібників та методичної літератури здійснено Т. Барчуною, Г. Буткалюк, Л. Ващенко, Т. Говорун, Г. Жирською, О. Кікінежді, Л. Яценко та ін. Гендерний аналіз підручників саме для початкової школи здійснено Н. Павлушенко, А. Приходько, С. Тафінцева, А. Шевченко та ін.

Однак проблема гендерного аналізу підручників з інтегрованого курсу “Я досліджую світ”, що, без сумніву, має значний вплив на формування уявлень дитини про оточуючий світ та взаємини в соціумі, не знайшла свого відображення в роботах дослідників.

Мета статті – опис методики та представлення результатів гендерного аналізу підручників для 1 класу з інтегрованого курсу “Я досліджую світ”.

Методи та критерії гендерного аналізу навчальної та дитячої літератури, серед яких виділення головних та другорядних дійових осіб, формування уявлень про поділ праці, характеристика діячів науки та культури тощо, розроблено О. Кінеджи, Т. Дороніною та О. Білою. Гендерний аналіз підручників для початкової школи представлений Н. Павлушенко, засвідчив, що молодші школярі майже не отримують інформації щодо рівноправності статей, а підґрунтям для збереження на сторінках підручників для початкової школи гендерних стереотипів є наявність андроцентризму подачі інформації. Аналогічний висновок знаходимо у А. Шевченко про ієрархію суспільних уявлень про фемінне та маскулінне, присутність у підручниках сексизму стосовно жінок [5]. Елементи гендерного аналізу підручників для початкової школи представлено у А. Приходько, зокрема, дослідниця пропонує приклади трансформації гендерних стереотипів [4, с. 42].

В основу методики пропонуваного дослідження покладено загальний алгоритм гендерного аналізу підручників: обрахунок кількості зображень жінок/дівчат, чоловіків/хлопців, антропоморфних персонажів чоловічої/жіночої статі на ілюстраціях; аналіз якісного та змістовного наповнення: які особистісні риси, соціальні ролі, види діяльності, моделі поведінки притаманні жіночим і чоловічим персонажам, які фігурують у текстах, зображені на ілюстраціях; пошук прикладів навмисної гендерної сегрегації осіб обох статей, зображенні їх і просторово окремо, і як протилежностей, що штучно протиставляються одна одній та начебто не мають між собою нічого спільного; аналіз ілюстрацій, що супроводжують настанови щодо здорового способу життя, розпорядку дня, правил поведінки, життєвих цінностей тощо; приклади використання фемінітивів, одночасно паралельних форм і жіночого, і чоловічого роду, збірних іменників та описових конструкцій; прояви мовного андроцентризму та мовного сексизму в тексті підручників [1; 2].

З-поміж п'яти підручників, що належать до переліку підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти, які можуть друкуватися за кошти державного бюджету, обрано такі: “Я досліджую світ” підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (авт. Гільберг Т., Тарнавська С., Гнатюк О., Павич Н.); “Я досліджую світ” підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (авт. Бібік Н., Бондарчук Г.); “Я досліджую світ” підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (авт. Большакова І., Пристінська М.); “Я досліджую світ” підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (авт. Грущинська І., Хитра З., Дробязко І.).

Обрані навчальні книги містять достатню кількість ілюстративного матеріалу, текстів, героями ілюстрацій та тексту є жінки/дівчатка, чоловіки/хлопчики, антропоморфні істоти різної статі, що дозволило якісно здійснити гендерний аналіз навчальних книг.

Гендерний аналіз підручників з інтегрованого курсу “Я досліджую світ” здійснено методом контент-аналізу, одиницями аналізу визначено як текстові елементи, так і позатекстовий матеріал, зокрема ілюстрації. Здійснено як кількісне порівняння візуальних образів (частота появи жіночих та чоловічих образів), результатом чого стало загальне співвідношення статей, так і якісний аналіз характеристики чоловічих і жіночих образів як гендерних типів. Зокрема, вивчено статуси персонажів, ураховано сучасні тенденції розвитку суспільства, тенденцію зменшення відображення гендерних стереотипів з появою нових підручників, специфіку розкриття стосунків між статями.

У результаті гендерного аналізу виявлено такі стереотипні тенденції: кількісну диспропорцію осіб обох статей з перевагою чоловічих образів; переважне представлення чоловіків та жінок у стереотипних гендерних ролях; ситуативну сегрегацію і поляризацію за ознакою статі; паралельне використання гендерно чутливої мови та наявність мовного андроцентризму; відсутність сексизму в змісті підручників.

Найбільший показник кількісної диспропорції представлення осіб обох статей зафіксовано у підручнику “Я досліджую світ” (авт. Н. Бібик), де образів чоловіків/хлопчиків у 1,4 рази більше, ніж зображень жінок/дівчаток. Позитивним є той факт, що в решті підручників диспропорція представленості осіб обох статей є не такою значною (Рис. 1).

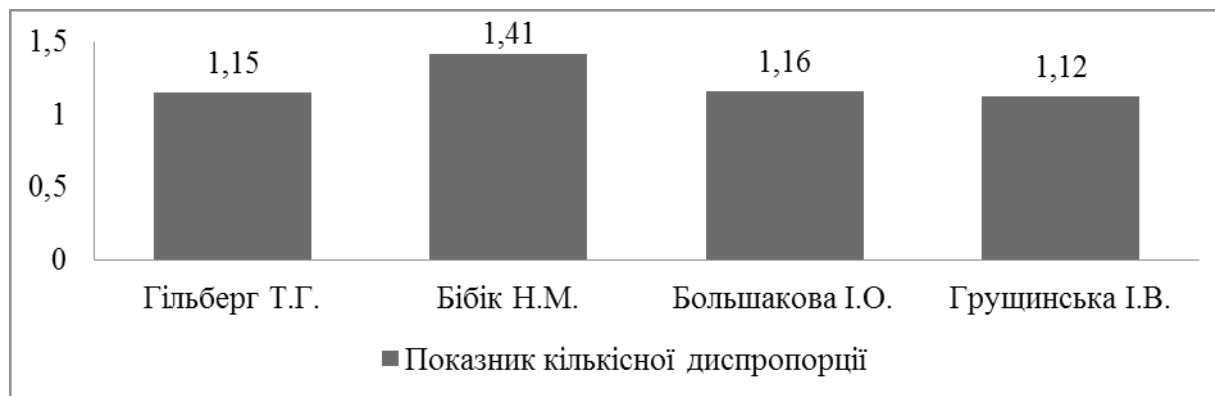

Рис. 1. Диспропорція представленості осіб обох статей у підручниках для 1 класу з інтегрованого курсу “Я досліджую світ”

Яскравий приклад диспропорції представлення осіб обох статей відображено на с. 16 та 39 підручника “Я досліджую світ” (авт. І. Грущинська, ч. 2), де зображено видатних українців та українських винахідників, серед яких немає жодної жінки, а також на с. 21 підручника “Я досліджую світ” (авт. Н. Бібик, ч. 2), де розміщено розповідь про дітей, які придумали власні винаходи. Із семи дітей-винахідників лише одна дівчинка. Така асиметрія вказує на те, що саме представники чоловічої статі володіють більшим дослідницьким потенціалом, тим самим применшуючи вклад жіноцтва в науку. На жаль, саме такий стереотип здатен спричинити відмову здібних дівчаток займатися STEM, що значно звужить можливості їх професійної самореалізації у майбутньому (вибір професії не за покликанням через її нетиповість для своєї статі).

Окрім того, в підручниках помітним є розподіл на “чоловічі” та “жіночі” професії, причому зображень чоловіків, які займаються професійною діяльністю, значно більше. Такі професії, як рятувальник, водій, військовослужбовець досі вважаються “нежіночими”, оскільки у підручниках немає жодного зображення жінки, яка б виконувала цю роботу. Натомість на багатьох сторінках навчальних книг хатньою роботою займаються виключно жінки. Явний розподіл професій на “чоловічі” та “жіночі” відтворює усталений гендерний стереотип про традиційні ролі чоловіка та жінки в суспільстві, сприяє подальшій фемінізації освітнього процесу.

Варто зазначити, що в підручниках присутні й поодинокі нестереотипні зображення жінки-представниці поліції, лікарки, чоловіка-вчителя. Наприклад, на с. 103 підручника “Я досліджую світ” (авт. І. Грущинська, ч. 2) є ілюстрації, на яких донька допомагає татові ремонтувати автомобіль, мама й тато разом накривають на стіл. У цьому ж підручнику на с. 80 зображено директора та директорку. На с. 80 підручника “Я досліджую світ” (авт. Т. Гільберг, ч. 2) є зображення жінки-морячки.

Позитивним є той факт, що в підручниках відсутній стереотип про виняткову, “монополізовану” роль матері у вихованні дітей. Абсолютно у всіх підручниках є зображення, де чоловіки бавляться з дітьми, проводять разом із ними час. Не виявлено в підручниках й стереотипу про емоційну стійкість чоловіків та заборону на прояв емоцій.

В усіх проаналізованих підручниках помітним є розподіл іграшок на “дівчачі” та “хлопчачі”, аналогічною є ситуація з іграми дітей. Так, дівчаток традиційно зображено з ляльками або гендерно нейтральними (м’якими) іграшками, а хлопчиків – переважно з машинками, конструктором. Що ж до спортивних ігор, то футбол, на думку авторів, є грою лише для хлопчиків. Однак на багатьох сторінках дівчаток та хлопчиків не протиставлено один одному, а об’єднано спільною діяльністю – грою, проведенням дослідів, спільними інтересами.

Вагомим позитивним моментом в усіх підручників є те, що людина та людські цінності проілюстровано не виключно через чоловічі образи. Розпорядок дня, будову тіла, процеси розвитку людини показано як через чоловічі, так і жіночі образи.

У всіх підручниках частково використано фемінітиви та паралельні форми чоловічого та жіночого роду. Однак гендерно чутливу мову не застосовано під час вживання таких слів: однокласники; друзі; артисти; дослідники та ін. У жодному з підручників не виявлено принижень чи висміювань жінок/дівчаток, чоловіків/хлопчиків.

За результатами аналізу, найменш стереотипним виявився підручник “Я досліджую світ” (авт. І. Грущинська), а найбільш стереотипним – “Я досліджую світ” (авт. Н. Бібік).

З огляду на виявлені проблеми вважаємо за доцільне запропонувати такі зміни до проаналізованих підручників: досягнення паритетності у представленні чоловічих та жіночих образів; паралельне представлення жінок та чоловіків у професійних ролях; посилення виховної ролі тата; доповнення підручників інформацією про винаходи жінок-дослідниць та видатних українок; збільшення зображень, на яких хлопчики та дівчатка разом займаються спортом; частіше застосовувати звертання у формі “Люба подруго!”, “Дорога ученице!” паралельно з аналогічним чоловічого роду; додати зображення різних типів сімей (зокрема, й неповних батьківських).

Висновки. Таким чином, у результаті гендерного аналізу підручників з інтегрованого курсу “Я досліджую світ” виявлено кількісну диспропорцію представленості осіб обох статей, наявність гендерних стереотипів, андроцентризм мови. Позитивними рисами проаналізованих видань є демонстрація ролі батька у вихованні дітей, використання фемінітивів, поодинокі представлення чоловічих та жіночих образів у нестереотипних ролях, зображення хлопчиків та дівчаток, які зайняті спільною діяльністю.

Встановлено, що наявні в підручниках стереотипи можуть спричинити негативний вплив на самореалізацію особистості дитини в майбутньому, тому проаналізовані навчальні книги потребують удосконалення. Необхідно замінити стереотипні зображення та усунути диспропорцію представленості обох статей. Особливо варто звернути увагу на висвітлення вкладу жінок у науку, культуру, суспільно-політичне життя, історичний процес.

Використана література:

1. Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О.М. Топузова. Київ : Педагогічна думка, 2016. 128 с.
2. Теоретико-методологічні засади гендерної експертизи підручників / О. А. Малахова та ін. URL: epo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/13256/1/Marushchenko%20O.A.%20i%20Dr.%20Genderna%20ekspertiza%20shkільних%20pidruchnikov.pdf (дата звернення: 24.04.2019).
3. Павлушенко Н. М. Гендерний аналіз підручників для початкової школи. *Через освіту до рівності* : тези наукової конференції в рамках Всеукраїнського гендерного освітнього форуму, Київ, 17–18 лютого 2010 року. С. 273–275. URL: https://genderindetail.org.ua/netcat_files/73/81/021_Cherez_osv_tu_do_r_vnost_.Tezi_naukov_D_ilovepdf_compressed.pdf (дата звернення: 24.04.2019).
4. Приходько А. «Турист, вершник, пішоход...», або Як я змінювала підручники. *Гендерний педагогічний альманах* ; за ред. О. Марушенка, О. Андрусик, Т. Дрожжиної. Харків : Планета. Принт, 2017. С. 68.
5. Шевченко А. Гендерний аналіз підручників для учнів початкової школи. *Гендерна проблематика та антропологічні горизонти* : матер. II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Острог, 16-17 березня 2012 року. С. 131–135. URL: http://uamoderna.com/images/biblioteka/Ostrog_gender_anthropology/Ostrog_gender_1.pdf (дата звернення: 24.04.2019).

References:

1. Eksperty`za shkil`ny`x pidruchny`kiv: instrukty`vno-metody`chni materialy` dlya eksperty`zy` proektiv pidruchny`kiv dlya 9 klasu zagal`noosvitnix navchal`ny`x zakladiv. O. M. Topuzov (Ed.) (2016) [Examination of school documents: instructive materials for the examination of project projects for class 9 of the initial level]. Ky`yiv: Pedagogichna dumka. 128 p. [in Ukrainian]
2. Malaxova, O. A., Marushhenko, O. A., Drozhzhyn`na, T. V., Korobkina T. V. (2016) Teorety`ko-metodologichni zasady` gendernoyi eksperty`zy` pidruchny`kiv [Theoretical and Methodological Ambush Gender Expertise pidruchnikov]. URL: epo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/13256/1/Marushhenko%20O.A.%20i%20Dr.%20Genderna%20eksperty`za%20shkil`ny`x%20pidruchny`kiv.pdf. [in Ukrainian]
3. Pavlushhenko, N. M. (2010) G`enderny`j analiz pidruchny`kiv dlya pochatkovoyi shkoly` [Gender analysis of textbooks for elementary school]. *Cherez osvitu do rivnosti*: Abstracts of Papers of the Scientific and Practical Conference. Ky`yiv. URL: https://genderindetail.org.ua/netcat_files/73/81/021_Cherez_osv_tu_do_r_vnost_.Tezi_naukov_D_ilovepdf_compressed.pdf. [in Ukrainian]
4. Pry`xod`ko A. (2017) «Tury`st, vershny`k, pishoxid...», abo Yak ya zminyvala pidruchny`ky` ["Tourist, rider, pedestrian ...", or How I changed the textbooks]. *Genderny`j pedagogichny`j al`manax*. Kharkiv: Planeta. Pry`nt. P. 68. [in Ukrainian]
5. Shevchenko A. (2012) Genderny`j analiz pidruchny`kiv dlya uchniv pochatkovoyi shkoly`. [Analysis of the contents of textbooks for elementary school students in the gender aspect]. *Genderna problematy`ka ta antropologichni gory`zonty`*. Abstracts of Papers of the Scientific and Practical Conference. Ostrog. URL: http://uamoderna.com/images/biblioteka/Ostrog_gender_anthropology/Ostrog_gender_1.pdf p. 131-135. [in Ukrainian]

Байдюк Н. В., ЗDIR Д. Р. Гендерний аналіз учебников для первого класса по интегрированному курсу “Я исследую мир”.

В статье раскрыта методика и результаты гендерного анализа учебников для первого класса по интегрированному курсу “Я исследую мир”. В процессе анализа учитывались: количественная диспропорция представления лиц обоего пола, изображения мужчины/женщины преимущественно в стереотипных гендерных ролях, сегрегация и поляризация по признаку пола, транслиция общечеловеческих ценностей исключительно через образ мужчины, использование гендерно чувствительной речи, наличие/отсутствие сексизма. Проведенный анализ позволил установить в исследуемых учебниках наличие гендерных стереотипов, имеющих негативное влияние на социализацию детей, их профессиональную и личностную самореализацию в будущем. Основными рекомендациями по улучшению содержания учебников являются:

устранение диспропорции представленности обоих полов, изменение стереотипных изображений на нестереотипные, раскрытие роли женщин в общественной жизни.

Ключевые слова: антидискриминационная экспертиза учебников, гендерный анализ, учебники для начальной школы, гендерная дискриминация, гендерная социализация, гендерный стереотип.

Baydyuk N. V., Zdir D. R. The gender analysis of textbook's of integrated course "i explore the world" for the first class.

The article describes the methodology and results of gender analysis of textbooks for the first class from the integrated course "I explore the world". The analysis takes into account: the quantitative imbalance in the representation of persons of both genders, the representation of individuals of different genders only in stereotyped gender roles, segregation and polarization on the basis of gender, the image of universal values solely through the image of a man, the use / non use of a gender sensitive language, the presence / absence of sexism.

As a result of the gender analysis of the textbooks on the integrated course "I Explore the World" the quantitative imbalance in the representation of the individuals of both sexes, the presence of gender stereotypes. Positive features of analyzed publications are the single representation of male and female images in non stereotyped roles, image of emotions of boys.

The analyzed textbooks need to be refined. It is necessary to replace stereotyped images and eliminate imbalance between the representation of both sexes. The main recommendation for avoiding this type of discrimination is the selection / creation of illustrations and texts in which men / boys and women / girls would be portrayed in a variety of different, rather gender stereotyped social roles.

Key words: non-discrimination examination of textbooks, gender analysis, textbooks for elementary school, gender discrimination, gender socialization, gender stereotype.

УДК 796.815(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.3>

Байрамов Руслан Халік огли

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ СУМО В УКРАЇНІ

Подано основні показники розвитку сумо в Україні, які свідчать про те, що сумо активно розвивається завдяки діям громадських органів управління, таких як Спортивний комітет України, Федерація сумо України, обласні та міські федерації.

При цьому вітчизняні спортсмени демонструють стабільно високі результати на міжнародних змаганнях, поступово збільшується кількість дітей та підлітків, залучених до занять цим видом спорту. Проведене в ході дослідження опитування серед населення показало, що 40,5% респондентів уважають сумо таким видом спорту, який не є популярним у нашій країні, але стрімко розвивається, при цьому 96% опитаних зійшлися на думці, що найефективнішим способом його розвитку є відкриття відділень із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах. Для подальшої популяризації сумо слід створити інфраструктуру спортивних споруд для занять, формувати систему знань у дітей та молоді щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо, збільшити кількість спортивних заходів та впроваджувати федераціями сумо даний вид спорту в заклади загальної середньої та вищої освіти.

Ключові слова: сумо, федерація сумо, фізкультурно-спортивні заходи із сумо, відділення із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах.

З кожним роком сумо стає все більше популярним видом спорту в нашій країні, збільшується кількість людей, які долучаються до занять, змагання стають дедалі масштабнішими та видовищними, вдосконалюються організаційні засади його розвитку. Сучасні вчені все частіше досліджують проблеми сумо, зокрема Є. Гаджиева, М. Ложечка, М. Мальська вивчали історичні аспекти його розвитку, С. Безкоровайний, В. Буравцов, С. Коробко, В. Яременко, І. Малинський, М. Колос, В. Шандригось доводили ефективність застосування елементів сумо у фізичному вихованні студентської молоді, однак у своїх роботах автори не розглядали питання росту популярності сумо в Україні, що й зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – визначити шляхи популяризації сумо в Україні.

Сумо – давнє традиційне бойове мистецтво Японії. Двоє борців сходяться на круглому полі, де виявляють сильнішого. Традиція сумо сягає корінням у давні часи, через що бойове мистецтво має значну кількість ритуалів, характерних для кожного поєдинку. Лише на Японських островах у сумо змагаються професійні борці, в інших країнах світу проходять турніри з любительського сумо. Сумо як вид спорту було визнано Міжнародним Олімпійським Комітетом у 1995 році, знову підтверджено у жовтні 2018 року. В Україні цей вид офіційно визнаний у 2003 році. Ця неолімпійська дисципліна представлена на двох найбільших спортивних подіях світу – Всесвітніх іграх і Всесвітніх іграх з єдиноборств. Цей вид спорту активно розвивається у понад 80 країн світу. Протягом 15 років національна збірна команда України із сумо входить у трійку світових лідерів. Зокрема, на останньому чемпіонаті Європи із сумо у 2019 році збірна України посіла друге загальнокомандне місце [7].